

Oftalmopedie

**Reedukace a kompenzace zraku,
vzdělávání žáků a studentů se zrakovým
postižením**

Speciálně pedagogické metody

- **Reedukace**
- **Edukace**
- **Kompenzace**
- **Rehabilitace**

Reedukace zraku

- Pozorování, jak dítě používá zrak (reakce na světlo, mrkání apod.).
  - Zda se dítě obrací za světlem (lampa, slunce, okno)
  - Co a na jakou vzdálenost vidí (přiblížení, oddálení)
  - Lokomoce (naráží do předmětů, sbírá hračky)
  - Od jaké velikosti předmět registruje (malé a velké kostky, hračky)
  - Jakou preferuje barvu (většinou červená a žlutá)

Záleží na denní době, únavě, emocích, zdravotním stavu dítěte apod.

Sledované aktivity

---

od nejjednodušších k obtížnějším

- **Pozornost světelnému zdroji** - vnímání světelné lesklé plochy, barevné plochy, kontrastní (šachovnice, soustředěné kruhy)
- **Pozorování předmětu** – ve vodorovném směru, pak ve svislém, nakonec přibližování x oddalování předmětu
- **Senzomotorická koordinace** – oka x ruka
- **Práce na ploše** –geometrické tvary...
- **Vnímání jednoduchého obrázku**, pak obrázku s vnitřním členěním, diferenciací písmenek, základní barvy,

Zraková stimulace

Metodika rozvoje těžce postiženého zraku dítěte v raném věku a využívání zbylého vidění.

- Cílem je dosažení **maximálního rozvoje zbylých funkcí** a jejich možné **využití v běžném životě**.
- Velký význam pro dítě je **rozlišit světlo a tmu**, směr, odkud světlo přichází, kde se projevuje stín.
- Volíme hračky a předměty luminiscenčních barev, které jsou zvýrazněny ultrafialovým světlem.
- Stimulace se provádí v psychické pohodě formou hry, přiměřenost podnětů.
- Začínáme co nejdříve.

Tři etapy zrakové stimulace

- **Etapa motivační** – zaujetí dítěte, lze provádět světlem nebo nasvícením předmětu. Také sluchovým či hmatovým podnětem
- **Zaměření pozornosti** – z hlediska vývoje psychiky dítěte je doporučováno cvičení přenášení pozornosti z předmětu na předmět.
- **Senzomotorická koordinace** – oko x ruka; sahání na předmět nejprve v klidové poloze, pak v pohybu, orientace na ploše, rozlišování tvarů aj.

Je nutné respektovat kritéria při výběru zrakově stimulačních předmětů – jejich velikost, kontury, kontrastní barevnost.

Cílem všech postupů a pomůcek je posílení zrakových funkcí.

Kompenzace zraku

Rozvoj náhradních smyslů – sluch, hmat, čich, chuť.

- **sluch** – souvisí s řečí, na základě aktivnějšího používání je citlivější a diferencovanější – důsledek učení a používání.
  - ozvučné hračky, zpěv, hra na hudební nástroje, rádio, magnetofon aj. akustické přístroje,
  - vhodné melodie a intenzitu zvuku,
  - nutno nabízet lidskou řeč,
  - kompenzační význam řeči a jazyka – nahrazuje chybějící zrakové funkce, pomáhá rozvoji poznávacích procesů,
  - verbalismus – osvojí si i pojmy, jejichž obsah jim není zcela jasný ani dostupný (např. popis krajiny, barvy, noční obloha aj.),
- **hmat** – kontaktní a kinestetické vnímání. Je nutné hmat systematicky cvičit a zdokonalovat, spontánně se tak neděje.
  - Ohmatávání předmětů rukou, ústy - zjišťuje tvar, šířku, výšku, hloubku, povrch, tvrdost, teplotu apod.
- **čich, chuť** – u dětí málo rozvinuté, pozvolna se zdokonalují.

Kompenzační pomůcky

- pomůcky usnadňující orientaci a samostatný pohyb (bílé hole, akustické systémy pro snadnou orientaci)
- časoměrné pomůcky, indikátory a měřicí přístroje s hlasovým výstupem
- pomůcky umožňující zápis nebo záznam informací
(Pichtovy psací stroje, magnetofony a diktafony, ...)

Počítače se speciální úpravou pro těžce zrakově postižené uživatele

---

- ❑ digitální čtecí zařízení s hlasovým výstupem pro nevidomé
- ❑ digitální zvětšovací lupu pro slabozraké
- ❑ elektronický zápisník pro nevidomé
- ❑ braillovský řádek (hmatový displej)
- ❑ tiskárna (běžná, braillovská)
- ❑ OCR programy

Poradenství dle věkových skupin

- Ve věku ***od narození po nástup do MŠ nebo stacionáře*** se rodiče na základě informace očního lékaře mohou kontaktovat se **střediskem rané péče**, kde speciální pedagogové – poradci pomáhají rodině s vedením dítěte.
  - podpora vychází ze speciálně pedagogické diagnostiky, která zahrnuje i vyšetření funkčního vidění.
  - U dítěte, kde se předpokládá alespoň částečná zraková percepce, je důležité co nejdříve započít se zrakovou stimulací.
  - Nevidomé děti jsou rozvíjeny především cestou sluchového a hmatového vnímání.
- Dítě je *ve speciální mateřské škole, v běžné mateřské škole, či ve speciální třídě běžné mateřské školy*. Odbornou pomoc přebírá **SPC**.
  - Dítě lze ponechat i v domácím prostředí, SPC navštěvuje rodiny či rodiče s dítětem dochází ambulantně do centra.

Poradenství dle věkových skupin

- *Školní docházka:*
  - na speciální škole pro zrakově postižené
  - formou integrace na běžných základních školách, či ve speciálních třídách základní školy.
- Obsah výuky na speciální škole je shodný s obsahem výuky na základní škole – redukce jen např. u tělocviku, výtvarné výchovy.

Odbornou pomoc **lidem do 15 let věku** nabízí střediska **tyfloservisů**.

- poskytují pomůcky, (lupy, televizní lupy, drobné pomůcky v domácnosti, k prostorové orientaci, technické vybavení aj),
- provádí zaškolení uživatele těchto pomůcek, včetně výuky Braillova písma,
- nácvik sebeobsluhy a prostorové orientace

Poradenství dle věkových skupin

- Speciálně pedagogická pomoc je zajišťována i v období *po ukončení základní školy*, tedy od 15 let výše.
- Předprofesní a profesní příprava se realizuje formou středoškolského studia, např. speciální střední školy, jako je gymnázium pro ZP, konzervatoř a dále střední školy s maturitními i nematuritními obory.
- Možnost absolvovat i na škole běžného typu.
- Pro zrakově postižené *dospělé*, resp. osleplé, existuje **rekvalifikační centrum v Praze – Dědině**, kde po několikaměsíčním pobytu vybaví klienta psychickým posílením, dovednostmi prostorové orientace, sebeobsluhy, psaním a čtením, ale především kvalifikací. Skutečností je nedostatek pracovních míst a také neochota přijímat do pracovního poměru tyto lidi.
- Pro dospělé a starší spoluobčany existují v ČR **ÚSP Praha – Palata a Brno – Chrlice**. Různé terapeutické činnosti – ergoterapie, arteterapie, muzikoterapie, logopedická péče, fyzioterapie aj.

Edukace

- speciální školy pro zrakově postižené
- integrace v běžných školách

Typy speciálních škol pro zrakově postižené

- Mateřská škola pro zrakově postižené
- Základní škola pro zrakově postižené
- Střední škola pro zrakově postižené
- (střední odborné učiliště, odborné učiliště, praktická škola, gymnázium, střední odborná škola)
- Konzervatoř pro zrakově postižené

SPC pro žáky se zrakovým postižením

- výcvik specifických činností, nácvik používání kompenzačních pomůcek
- smyslová výchova, rozvoj zrakových funkcí, zraková stimulace
- propedeutika čtení a psaní bodového písma, zvětšeného černotisku
- tyflografika, nácvik podpisu
- nácvik orientace a samostatného pohybu zrakově postiženého žáka, nácvik sebeobsluhy
- práce se speciálními pomůckami
- sociálně rehabilitační program
- koordinace setkání rodičů a pedagogických pracovníků
- metodické vedení asistentů pedagogů

Doporučené zdroje:

- <http://www.sons.cz/rady.php>